دوو بۆڵە ترێی سووری دەمی خوا *

جەزا چنگیانی

غەمم لەوەدا بوو. من دەمویست بیمژم , ئەو نەیدەهێشت , دوایی زانیم ئەو ڕاستە و من هەڵەم. دووبۆڵ لە هێشوە ترێیەکی سووری دەستی خوا , ترازانە سەر زەوی و بەڕووی ئەودا لکان. بوون بە دوولێوی تەڕ و سووری ناسکی ڕوویەکی جوان. کە منداڵ بوو , بە جوانی ڕووی خۆی نا ئاشنا بوو , منداڵێکی بزیووی بالآبەرز , دووچاوی شینی گەش , قژێکی پڕ شەپۆلی دریژ. ڕۆژێکیان بەرێکەوت لەبەردەم ئاوێنەی ژووری گەرماوەکەیاندا سەیری خۆی دەکرد. لە ناو ئەندامەکانی ڕوویدا لێوەکانی لە هەموویان زیاتر لاجوان و بەدڵ بوو , بزەیەك گرتی و لێوەکانی فراوان بوونەوە ; زانی نهێنی جوانی ڕووی بە دەم و ولێوویەتی , لەتەك وێنەکەی خۆیدا کەوتە گفتوگۆیەکی بیٚ ووشە. بە ئەسپای سەری زمانی باریك کردوە لێوەکانی پیٚ ختوکەدا. نەرم ونیانی و تەڕی وپاراوی لێوەکانی بە ڕۆح ئاشناکرد. وەك زیاتر دڵنیای بە خۆی بدا وڕاستگۆی زمان و ناسکی لێوی بۆ دەرکەویت. دڵی پەنجەیەکی بە لێوەکانیدا خشاند. جارێکی تر زمانی لە ناو دەمیدا تەڕکرد و بەسەر پانتای لێوەکانیدا هانی و لێوەکانی بە تەڕای زمانی ڕەنگیان سوور هەڵگەران , هێشتا منداڵ بوو بیری لە بەکارهێنانی ڕەنگی لێو نەکردبووە , کەچی ڕەنگی لێوەکانی وەك سوراوکرابێتن ئاوا ئالآبوون. دەستێکی بە برۆکانیدا هانی و چاوەکانیشی خستە ژێر سەرنجی بینینەوە, ئەم بەشەشیان جوانە و بیٚ هەڵگرتن برۆکانی هاو سەنگی وێنەیەکی جوانی چاوەکانی کیشابوو. پەنجەیەکی دەستی کرد بەشانە و لە ژێرەوە شەپۆلی قژەکانی پێداهانی , هەمووپارچەکانی ڕووی (چاو , لوت ,لیو , ڕوومەت و قژی) تێکەڵاوکرد و وێنەی ڕووی کیژۆڵەیەکی تەمەن خونچەی کێشا. کەمێك لە خۆی ڕاما , قریوەیەکی کرد و ئاوینەکەی بەجێهیشت. لە ناو دەرگای گەرماوەکەدا وەك پیٚ بڵیٚ جارێکی تر دێمەوە بۆ ژووانت ئاوڕێکی لە ئاوینەکەدایەوە. لەسەرقەنەفەی ژووری میوانەکە بە پشتا پاڵکەوت , دەستێکی خستە ژێر سەریەوە , دەستێکی تری خستە سەر نەرمای سکی بەدڵی پەنجەیەکی ختوکەی پێستی سك ونەرمۆڵەکانی دەوری ناوکی دەدا , لە تەك نەرمە خەیاڵیدا گەمەی بە لاقەکانی دەکرد , بیری لە قۆناغی نوێی ژیانی دەکردەوە , پرسیارێك هەستی ڕاجڵەکان و قاچەکانی لە جوڵە خست , هەر بە پاڵکەوتنەوە کەمێك سەری بەرزکردەوە بە دەستێکی یەخەی بلوسەکەی فراوانکرد و دووگۆپکە پەمەیە تازە هەڵتۆقیوەکەی سەرسنگی. حەزێکی گڕاوی بۆ بیینی جەستەی لا دروستکرد , لەسەر قەنەفەکە ڕاپەری و بە پرتاو بەرەو ژووری گەرماوەکە ڕایکرد. دەرگاکەی لەسەرخۆی داخست , چووە بەر ئاوینەکە , بە پەلە بلووسەکەی داکەن , جووتی گۆمەزی هەڵتۆقیوی گۆپکەداری پەمەی سەرسنگی بە قنجی بینی , لیٚان ڕاما و بەئاستەم بە پەنجەیەکی دەستی ڕاستی ختوکەی گۆپکەی مەمکی چەپی دا , وەك قەبارەی بپێویٚ مستی پیداکرد , خۆی بە خاوەنی سامانێکی مەزن دانا , بیری لە ناوك وخوارتری جەستەی کردەوە تائیستا بە هەستەوە دیقەتی گەنەمووە ئاڵوسکاوە نەتاشراوەکانی بەر موسەڵانی نەدابوو. . زنجیری پانتۆڵە کابۆکەی ترازان , تا سەر ئەژنووەکانی ڕووتیکرد و بەئەسپای دەرپیٚ کورتە تەنکەکەی داکەن , هەناسەیکی بە تووکە ئالوسکاوە پلیشاوەکانی ژێر دەرپێکەی دا و گومەزە گۆشتنە خرپنەکەی بەرموسەڵانی کەمێك گوومەزتر بوو , مستی پیداکرد و کەمێك بێخی تووکەکانی ختوکەدا. چونکە یەکەمجاربوو لەویستی ڕۆحیەوە دەست بۆ بەرموسەڵانی بەری شەرمداگیرت و لە ناو ژوورە تەنیاکەی گەرماوەکەدا ئاوڕی شەرمی بەلای چەپ وڕاستی خۆیدا دایەوە , پشتی کردە ئاوێنەکە , لە دواوە ڕووانیە گۆپکەی سمتە قنجەکانی وچەند جارێك بە لەپی هەردوو دەستەکانی هەڵیگلۆفتن. هەموودیمەنە شاراوە جوانەکانی لەشی خۆی بینی. بڕیاریدا کوڕێکی قۆز

وجوان نەبێ ڕێگە نەدا هیچ پیاوێکی دەم و لیو زبر وبلح پەی بە ئەندامەکانی لەش و لیوە ناسکەکانی نەبا , هێندە شەیدا بوو دوای چەند ساڵێ ئەم بەڵێنەی خۆی لەبیرچووە وە. گەلێك لێوی زبر, لێوەکانی هەڵمژی , گەلێك دەست وپەنجەی تووکاوی شلکەی مەمکەکان و گۆپکەکانی تۆران , گەلیك زمانی پیاوی بلح گۆپکەکانی سمت و ناوشان وسنگی لستەوە ,خەرمانەیە دزۆی پیاوی لەمیژۆیدا کەڵەکەکرد , چەندەها ژوانی بە کۆرپەی سەڕبری , بەشی لە تەمەنی بەبێ هەناسەی عەشق بەڕێکرد.

(نازانم , دەکرێ لێو و لەشی من تایبەت بێ و پیاوان لە نهێنیەکانی نەگەن , بۆیە تائیستا پیاویك نەیتوانیەوە وەك من گەرەکمە کۆرپەی ڕۆحم بلاوینێ).

لە بەر ئاوینەکەدا وەستابوو تووکەکانی سەری پرژ دەکرد و بە دوای ژمارەی مووە سپیەکانی سەریدا دەگەڕا , هەر کاتیك تووکێکی سپی زیاتری ببینایە , دڵخۆشی خۆی بە جوانی لیوەکانی دەدایەوە.

(با پیریش بوبیتم , لیوەکانم هێندەی لیوی کیژۆڵەیەکی خونچە تەمەن ناسکترە)

ژوانی یەکەم : لەژیانیا یەکتریان نەبینی بوو تەنیا لە دوورەوە لە یەکێ لە هاوڕیکانی ناوی بیستبوو , هاوڕێکەی هێندە باسی ڕۆمانسیت و ڕۆح و ناسکی ئەوی بۆکردبوو بە پەنجەکانی دەستی ڕۆژی هاتنەکەی دەژمارد. پێش بینین لە دەروونی خۆیدا وینەی پیاوێکی کیشابوو کە جیاواز بوو لە گشت ئەو پیاوانەی تائیستا ڕۆح ولەشیان توراندبوو. ژووانێك دروست بوو. لە قاوەخانەیەکدا دانیشتبوون تا کاتی ژووانەکە کەمتر ببوایەتەوە , میلی کاتژمێرەکەش خیراتر دەبوو. لە ناکاو هاوڕێ میوانەکە ڕاچڵەکی و بەر و خانمێکی شۆخی قژ سوور و چاوشین ڕویشت باوەشێکی هاوڕیانەیان بە یەکدا کرد و لە دوورەوە ئاماژەی بۆ میوانەکە کرد , بەیەك ئاشنا بوون , لێك نزیك بوونەوە و دەستی ڕێزی ماچکرد , هەرسێکیان لە دەوری مێزێك خڕبوونەوە چاوی شینی ئەم و قاوەی میوانەکە لە ووشەکانی سەرزاریان زوتر و ئازاتر ویستی هەردووکیانی ئاشکراکرد و لە یەکەم سرپەی هەناسەیاندا تەز و ووزە شەهوەتاویەکانی ڕۆحیان تیکەڵاو بوون , نیگا و بزە و حەز و ڕۆحیان وا بەچری تیکەڵاو بوون هاوڕێکەیان کەوتە کەنارەوە. کورسێکەی وەرچەرخان و چاوی بەناو قاوەخانەکەدا دەگێڕا. بۆ ئەم باسکردنی ناسکی لێوی و جوانی چاوی ڕستەیەکی نامۆ و نۆی نەبوو , چونکە لە سەرەتای هەموو ژوانێکی نوێدا پیاوان باسی لێویان دەکرد. بەڵام ئەم وانەبوو پیش ووتنی تاقە ووشەیەك پردی تەزوە ڕوحیەکانیان زۆر توند دەروونی هەردووکیانی پیکەوە گریدا. چاوەکانیان تیریان لە یەکتری نەدەخوارد و بێدەنگیش چرکەکانیانی جەڕاند بوو.

- بۆ بێدەنگی ؟ میوانەکە ووتی
- بزەیەك گرتی وەڵامی نەدایەوە وەك گەرەکی بێت ئەو سەرەتای چیرۆکەکەیان بنوسیتەوە.

بە دەنگێکی نێرینەی ئارامەوە ووتی :

- تۆ دەزانی ئەگەر لیوەکانیشت نەجوڵێنی , ووشەیەك نەدرکێنی , لیوەکانت بە بێ دەنگی سرپەی شیعرێکی ڕۆمانسی بە ڕۆحدا دەچرپینن. ؟

(چاوەکانی گەشتر کردو زەردەخەنەیەکەی سوپاساوی و بزەیەکی نازداری بۆ ئەو سەرنجە جوانەی لێوی پێشکەش کرد , دەستی خستە سەر دەستی و بە دڵی پەنجە ونینۆکە سوورکراوەکانی ختووکەی بێخی تووکەکانی دەست و مەچەکی دەدا)

– زۆر پیاو باسی ناسکی و جوانی لیویان کردووم , بەڵام کەسیان هێندەی ئەم ڕستانەی تۆ ڕۆمانسی و شاعیرانە بە ووشە لیوەکانمیان نە مژیوە.

دەیزانی لە ناو چاوەکانی قاوەخانەکەدا ملوانکەی ماچەکان ناهۆنرێتەوە.

(ئیوارەیە و کۆترە عاشقەکانی ئەم شارە پڕ شۆخە , سەمای باوەش بەدەوری چرکە داهاتووەکانی ڕۆحی دوای زەردەی ڕۆژ دەکەن).

لە داخوازی دڵی گەیشت.

داوای لێبوردنیان لە هاورێکەیان کرد و قاوەخانەکەیان بەجێهیشت , بیٚ هیچ ئامانجی بەتەنیشت یەکەوە شەقامە سەرەکیێکەی شاریان دەبری.

- ئەمە یەکەم جارە بێت بۆ ئەم شارە. ؟
- نا دووهەم جارە , وەلیٚ یەکەم جارە لە ڕۆژی یەکەمەوە ئەم شارەم خۆش بویت.
- تەنیا شارەکە.
- نا . . هەناسەی کۆترە عاشقەکانی.
- کوام کۆتری عاشق ؟
- بڕوانە ئەم شارە هەمووی عاشقن. ئەو هەموو جەستە باوەشپیاکراوەنە گشتی عەشقن.
- ئەی تۆ ؟
- منیش.
- عاشقی کیٚ ؟
- هی ئەم ژووانە ڕۆمانسی یەی تۆ.

پرسیار و وەڵامەکان بۆاری ناسینی نێوانیانی کورت کردەوە و کردنی بە ئاشنا و شەیدایەکی تەمەن دریژ. پەنجەکانیان شەرمیان شکاو بوو , تیکەڵاوی یەکتری ببوون شەرمە رۆحیەکان , ترسە زبرەکانی پیاوە بلحە دروزنەکانی میژوویی , لە کوڵ دڵەخورپەی حەزی ماچ وباوەش کردەوە. باوەشیان بەیەکداکردبوو, سەریان هێندە لەیەکەوە نزیك بوون تووکە ڕەش و سوورەکەی سەریان , پێش جەستەیان تیکەڵاو ببوون ؟

- بۆ کوێ بڕوین ؟
- بۆ ئەوشوینەی هەستە ڕۆمانسیەکان تیدا گەشە بکەن , دەبیٚ ئیمشەو تۆ ڕیببینم بی بچین بۆ ئەو شوینەی بڤە نەکەنە بەری ماچەکانمان ؟

کە ووشەی ماچی دەبیست موچورکە بەرۆحیدا دەهات , مووچورکەی حەز و مووچورکەی ترس , لەبەر ئەوەی زۆر لێوی زبر , لێوەکانی ترساند بوو , لە مێژەوە مەلوی حەزی ماچی ڕۆمانسی لە رۆحیا خەرمانەی خست بوو و چاوەڕی شنە بای دەروونی نێرینەیەکی بەهەست بوو. ئاخر وایە هەموو پیاویك نازانی ماچ بکات , چونکە ماچ هونەرە. تەنیا مژینی گۆپکە و شوینە ناسکەکانی لەش نیە. ماچ هەڵمژینی ڕۆحە , ڕۆحیش زۆر ناسکە. بۆیە تەنیا هەستە ناسکەکان دەتوانن پەروەردەی بکەن یانی عاشق هونەرمەندی ماچە. ئەمانە و هەزارەها ڕستە ویستی دڵی چاوەڕوانی بەستبووەوە بە رۆحی میوانێکی کەم تەمەنی شارەکەیەوە. بیری لە قسەکانی هاورێکەی دەکردەوە.

(ئەگەر ئەو میوانە دوورە وولاتە هات ئاگات لێبیٚ , ئەو قەدەرێکە تەنیایە , وەلی لەبەر گڕی حەزە دەرونێکاندا دەواری حەزی هەڵداوە , ئاگات لێبیٚ. ئەو میوانە دوورە وولاتە نووسەرێکە ڕستەکانی دەکات بە چاوەزار و لە گەردنی عاشقانی ئەم دنیایەی دەدا , خەمخوری زەردەخەنە تۆراوەکانی مرۆڤە , زۆر عاشقە

عاشقی گۆپکه. لیّو , بنباخەڵ , بەرمووسەڵان , تاڵ تاڵی بۆنی قژی ئافرەتە. زۆر ناسکه ناسکترە لەو هەستەی تەمەنێکه تۆ ویڵی به دوایدا).

بەبیٚ دەنگی گەیشتنه قەراخ ڕووباری (نیڤا NEVA) ئاورێکی لێدایەوە پیش ئەوەی لیوەکانی ووشەکان پەرش بکات به شنەیەکی شینی چاوەکانی با ئەم ئیوارە ناسکەمان له نێو ڕووبار و بەلەمدا بنەخشینین.

ئیوارەیه و کزەبایەکی بەئاستەم گەرووی شار و باڵای ڕووبارەکەی گرتبوو , له ناو بەلەمەکەدا پێکەوە له تەنیشت یەکەوە دانیشتبوون نێوانیان تەنیا به ڕەنگی بەرگەکانیاندا جیادەکرایەوە , دەستێکی له دەستیدا بوو دەستێکی تریشی لەسەر شانی وەك دووعاشقی ئاشنای چەند ساڵ لەیەك دابڕاو جووت بوون. ئەم زیرەی بۆ لێوەکانی ئەو کردبوو , ئەویش سوتاوی هەڵمژینی هەناسەی ئەم میوانە تازەیەی بوو. ملی لارکردەوە ڕوومەتی ماچکرد و ئەویش سەری کەمێك جوڵاند تا لێوە قاوەیەکانی فراوانترین پانتای ڕوومەتی بگرێتەوە. لێوەکانی بەرەو سەرەوە خشاندو چەپکی هەناسەی گەرمی بەگەردنیا پڕژان وشلکەی گوێکانی مژی. تاماچەکان کاتیان زۆر بوایه ئەو ئەوەندا به گوشینی پەنجەکانی ڕەزامەندی ماچەکانی ئاشکرا دەکرد ؟ زۆر شارەزا بوو له هەڵبژاردنی شوێنی ماچەکان , هەموو ڕەگە ووریلەکانی رۆحی لێوی دەزانی ماچی دەکرد. که گەیشته سنور لێوەکانی موچرکەیەکی ناسك گرتی و پەنجەکانی خستە سەر لێوە قاوەیەکانی و بەچاو پیٚ ووت (هێشتا زووە بۆ ماچی ناو دەم. دەزانم مامۆستای ماچی , ئارام بگرە تا ترسی ماچە زبرەکانی پیاوە بلحەکانم لەیاد بچیٚ.

سەریان نابوو بەسەری یەکتریەوە پێکەوە دەیان ڕوانیه شەپولی ڕۆبارەکە و هەریەکەیان بەجیا بیریان لەچەند کاتژمێری داهاتووی دوای سەفەری سنگی ڕووبارەکە و شەو دەکردەوە.

- نا ئیمشەو ماچی ناو دەمی نادەمی....تا ژوانی بەیانی حەزی بکوڵی , هەناسەی دەروونی بمسوتێنیٚ , تا ژوانی بەیانی ماچی ناو دەمی نادەمی. تا حەزی سوویی دەبیتەوە. ئای که خۆش دەبیٚ بەو هەموو گرەوە ناو دەمم بمژی... نائیمشەو ماچی ناو دەمی نادەمی.
- نا با ئارام بگرم , با لێوەکانی بۆنی شەرابی خواشی لێبیٚ , دیارە زۆر ترساون زۆر به لێوی نەشارەزای پیاو ڕوشاون. ئا وایه شەرابی لێوەکانی تا کۆن بێن تامی خۆشتر و کاری مەستی زۆرتر دەبیٚ.

ژووانی دووەم : وەك حەز به ئازاری چاوەڕوانی بکات , پێش کاتی هاتنەکەی به ماوەیەك چووە شوێنی ژووانەکە....هەر که له دوورەوە دەرکەوت دیمەنی جوان و ڕێکخستنی قژ و سپۆرتی جل و بەرگەکانی زانی ئیمشەو پلانێکی عەشقنی بۆ سەمای چرکەکانیان داڕشتوە. وەك گەرەکی بیٚ چاوە بێگانەکان دیمەنی ماچەکان نەبینن , وەك گەرەکی بیٚ چاوی زەقی پیاوە چڵیس و سەرخۆشەکان موسیقای ماچەکان نەشلەقینن. بردیه سوچی باڕێکی تاریکەوە. هەردووکیان له دەوری ئەو پرسیار کۆبووبەنەوە ئیمشە و ملوانکەی ماچەکان دەهۆنینەوە. ؟ ئیشمەو لێووەکانمان تەزووی ئاشنای و حەزی یەکتری دەمژن ؟, هەناسەمان , تەڕای سەری زمان و دەممان تیکەڵاو دەبن. , ئیمشەو پەنجە تووکاویەکانی به گۆپکەکانم تێر شەهوەت دەبن ؟ , ئیمشە وچی ڕودەدا , چۆن هەنگاو بنێم ؟ چۆن هەنگاو دەنێت ؟ , لەچیەوە دەست پێبکەین. ؟ پەرداخە کۆنیاکەکەیان بەرزکردەوە به خۆشی شەوێکی باوەشاوی ڕووت قومیان لێدا. تا ژمارەی قومەکانیان زیادی بکردایه ئۆقرەیان باڵا دەبوو. له تەنیشتیەوە هەستاو هەردوو ڕانەکانی جووتکرد و چوە باوەشیەوە و پیش ئەوەی لێوەکانی بمژیٚ , وەك ئامادەی چەپکە ماچیکی گەرم بکات به دڵی پەنجەکانی کەمێك ختووکەی لیوەکانی داو دواجار سەری زمانی ترازاندە نیوان لێوە قاوەیەکانیەوە و گرییٚ

ماچێكی درێژیان بەست , وەك لە تاقیكردنەوەیەكی جارەنووسیدا سەركەوتوو بووبێت , ترسی ماچی لا نەما , پەنجەكانی خستە نێو قژە ڕەشەكەیەوە سەری خستە نێوان مەكەكانیەوە , ئۆخەی بە ڕۆحیدا تێگەیشت ئەم میوانە ڕۆمانسیە وەستای چنینی گوڵی ماچە. ئەو شەوە چەند ژمارەی پێكی كۆنیاكە بەتاڵەكان زیاد ببوایە ملۆانكەی ماچەكان درێژ تر دەهۆنرانەوە , تا مۆسیقا و تیشكی گڵۆپەكانی بارەكە كۆتای شەوەكەی نەچرپان , ئەوان لە چنینی ماچ نەبوونەوە.

ژوانی سیهەم : هیشتا نەهاتووە.

لەنیوان ئاسمانی مۆسكۆ و فرانكفورت دا ٢٠٠٣/٠٥/٠٥

***(ئەم كورتە چیرۆكە پێشكەشە بە برای پیشمەرگەی میدیا (كوردستان نیت) كاك عومەر فارس. بە هیوای ئەوەی لە دوای ماندوو بوونی كارەكانی بە خوێندنەوەی كەمێك ماندووی بحەویتەوە) چنگیانی**

كوردستان نێت www.kurdistannet.org